

Стародрукований «Отпис» Клірика Острозького в рукописних списках і перекладах XVII – XVIII ст.: фонетика

О. І. Ніка

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, м. Київ, Україна

Paper received 02.11.15; Accepted for publication 17.11.15.

Анотація. У статті зіставляється полемічний «Отпис» Клірика Острозького, що був надрукований в Острозі 1598 року, з рукописним списком XVII ст., а також із перекладом цього тексту, здійсненим у XVIII ст. Визначено основні фонетичні характеристики стародрукованого «Отпису» в контексті тогочасного мовного узусу, встановлено фонетично-орфографічні заміни в рукописі XVII ст.

Ключові слова: «Отпис» Клірика Острозького, стародрук 1598 року, рукописний список XVII ст., мовний узус, фонетичні характеристики

«Отпис» Клірика Острозького продовжив ряд стародруків полемічного спрямування «простою мовою», що були надруковані в Острозі наприкінці XVI ст.: «Послання до латинь ізъ ихъ же книгъ» (1582) Мотовила, «Ключа Царства Небесного» (1587) Герасима Смотрицького, «Книжиці (О единой истин(ъ)ной православной вѣрѣ)» (1588) Василя Суразького (Малюшицького).

Рік написання/друкування «Отпису» – 1598 р., укавано в заголовку стародруку, як і атрибуція невідомого автора під псевдонімом Клірик Острозький: «**W(т)писъ. на листъ, в Бозѣ велебного, w(т)ца Ипатія Володиме(р)ского і Берестейского еп(с)па. До яснешвеценого кнѣжати Косте(н)тина, Wстро(з)ского, воеводы Киевского. Черε(з) вдного наменшого клирика, цркви wстро(з)скон**» (Ш. Кир. 824)). Острозький Клірик – особа досі точно не встановлена. За однією з версій, автором цього тексту міг бути молодий Мелетій Смотрицький. Саме спудеєм Острозької академії називав Клірика Острозького Іпатій Потій у своєму другому листі.

У нашому дослідженні розглядається перша відповідь Клірика Острозького «Отпис» 1598 року в зіставленні з рукописним списком XVII ст. і перекладом XVIII ст. Це була перша відповідь на лист Іпатія Потія, єпископа Володимирського і Берестейського, до князя Костянтина Острозького про унійну пропозицію. Загалом відомі два листи Іпатія Потія, адресовані К. Острозькому (перший лист) і Клірику Острозькому (другий лист) і, відповідно, дві відповіді на них Клірика Острозького до Іпатія Потія, що всі були написані впродовж 1598-1599 років тогочасною «простою мовою». Ці тексти були передруковані на початку XX ст. у «Памятниках полемической литературы в Западной Руси» (СПб, 1903), «Пам'ятках полемічного письменства кінця XVI і поч. XVII в.» (Львів, 1906).

Твір Клірика Острозького 1598 року аналізувався в загальних чи спеціальних працях, зокрема М. Возняка [1, с. 66], Я. Ісаєвича [2, с. 132], П. Кралюка [3, с. 149-150], І. Мицька [4, с. 43, 77-78], П. Яременка [5, с. 3-20] та ін., проте окремо не досліджувався мовний узус, відбитий в цьому тексті, як і не порівнювалися різночасові «Отписи» (стародрук – рукопис – переклад), що визначило актуальність цього дослідження.

Загальніше питання про мовний узус XVI ст. уже висвітлювалися в низці лінгвістичних досліджень М. Мозера [6; 7], В. Мойсієнка [8], І. Чепіги [9], Ю. Шевельо-

ва [10] та ін. У цьому плані мова «Отпису» Клірика Острозького також відбиває неписаний узус [11, с. 21].

Мета роботи – шляхом вивчення «Отпису» Клірика Острозького розкрити фонетичні характеристики, властиві мовному узусу XVI ст., виявити фонетично-орфографічні заміни в рукописному списку XVII ст., а також напрямок цих заміни у перекладі XVIII ст.

Матеріалом дослідження стали: острозький першодрук 1598 р., оригінал якого зберігається у Відділі стародруків і рідкісних видань Центральної наукової бібліотеки НАН України імені В. І. Вернадського (Ш.Кир. 824., арк. 414–477). Зіставлено два примірники цього стародруку і вмотивовано вибір примірника із зазначеним вище шифром.

Цей примірник «Отпису» порівнюється з рукописними списками XVII і XVIII ст. У рукописному збірнику, який зазначається як Кормча XVII ст. (Ш. 82П/104), «Отпис» був переписаний повністю, очевидно, зі стародруку 1598 р., проте зі змінами, переважно фонетично-орфографічного плану. Переклад «Отпису» Клірика Острозького церковнослов'янською мовою відбитий у рукописі XVIII ст. (Ш. Ф. 306.200 (128)).

Методи дослідження: описовий метод, методи зіставлення і порівняння.

Стародрук 1598 р. становить полемічний комплекс, інтенційність якого розкривають, крім «**W(т)писоу**», «**Апокрисъ**» Христофора Філалета та «**Исторія в Листрикійскомъ, Ферарскомъ або Флорен(ъ)ско(м) синодѣ, в(ъ)коротцѣ правдиве списаня**».

У Відділі стародруків і рідкісних видань НБУВ зберігаються 2 примірники «Отпису» за шифрами Кир. 824 і Кир. 664. Вони надруковані в Острозі, в друкарні К. В. Острозького 1598 р., що фіксують каталоги стародрукованих видань, зокрема [12].

Примірники «Отпису» відрізняються за: а) рукописними глосами; б) друкуванням «Отпису» з іншими полемічними творами в одній книзі.

«Отпис» Клірика Острозького був надрукований не окремо, а в складі полемічної книги:

1) примірник із шифром Кир. 824 є найповнішим, він складається з трьох частин: «Апокрисису» Христофора Філалета, «Отпису» та «**Исторія в Листрикійскомъ, Ферарскомъ або Флорен(ъ)ско(м) синодѣ, в(ъ)коротцѣ правдиве списанон**» (остання частина без закінчення).

Для наукового опрацювання «Отпис» друкується за цим найповнішим примірником стародруку, зі збереженням рукописних приміток на полях книги;

2) примірник із шифром Кир. 664 складається з двох частин: «Апокрисису» Христофора Філалета та «Отпису» Клірика Острозького.

Цей примірник «Отпису» відрізняється від примірника Кир. 824 підкресленнями окремих частин тексту, виділенням важливих, на думку користувача/користувачів книги, акцентів (маркер – NB), закресленнями слова, рукописними глосами, написаними українською або польською мовами. Ці глоси можуть виконувати функції додаткової інформації, що не врахована в стародруці, так і тематичного маркера. Наприклад, в «Отписі» до текстової частини *Заповѣдь новѣ даю ва(м), да любите дрѣгѣ дрѣга. любовь згодѣ всѣмъ, любовь и пожати хоче(т)* (31)¹ в цьому примірнику подається рукописна глоса – *Deffinitio Lubwe*. У примірнику Кир. 824 такої глоси чи будь-якої іншої немає.

Рукописні глоси також фіксуються на сторінках 16, 19, 20 зв., 21, 23, 23 зв., 29, 29 зв., 31 цього примірника «Отпису».

Якщо один примірник «Апокрисису» – це окрема книга, то «Отпис» у стародруках і рукописах не подається окремо, а в поєднаннях:

Апокрисис/Отпис/Історія (стародрук, примірник Кир. 824);

Апокрисис/Отпис (стародрук, примірник Кир. 664);
Отпис/Історія (рукопис XVII ст. Ш. 82П/104);

Апокрисис/Отпис/Історія (рукопис XVIII ст., переклад, Ш. Ф. 306.200 (128).

Як уже зазначалося, за основу наукового опрацювання «Отпису» Клірика Острозького вибрано стародрук Кир. 824 як повне видання полемічного книжково-комплексу 1598 р.

Зокрема, для стародруку «Отпису» 1598 року характерними фонетичними мовними рисами є:

– перехід *e>o* після шиплячих: *наменшого* (1), *пришо(л)* (1 зв., 10 зв., 13, 13 зв., 14), *пріймоу́ючомъ* (1 зв.), *на чюжомъ*, *вы(ш)шого*, *пытаючомъ* (2), *болшомъ* (2 зв.), *чого* (2 зв., 15 зв., 18 зв., 20 зв., 27 зв., 30), *вкладаючомъ*, *придѣжаючогоса* (2 зв.), *в(ъ) чомъ* (3, 30), *прійдѣчо(м)* (3 зв.), *налѣпшого* (5), *до чого* (5 зв., 13 зв.), *лакнѣчого* (5 зв.), *вашой*, *жоною* (6), *жоны*, *маючого* (6 зв.), *за жоны* (7), *жвны* (7 зв.), *з(ъ) жонами* (9 зв.), *пахнѣчого*, *незличоными*, *вышолъ* (8 зв., 10), *ничого* (10, 13, 19 зв., 20 зв., 27, 28), *мешкаючого* (10 зв.), *w(т)шолъ* (11), *чомоу* (12, 15 зв., 22, 26), *пришолъ*, *хотачого* (13), *мовачого* (14), *не пришолъ*, *неоу́лѣчоный* (14 зв.), *оушолъ* (15), *мѣжовойства*, *начнѣшшой* (16), *незличоныхъ* (17 зв.), *належаюче* (19), *пошолъ* (20), *дла чого* (20 зв., 25, 27 зв.), *в чомъ* (20 зв.), *оу́лѣчоныхъ* (24 зв.), *боу́дѣчой* (26 зв.), *по чомъ* (27), *повѣжнѣшшой*, *оу́цтвѣшшой* (27 зв.), *вашого* (28 зв.), *пывоу́чого* (30 зв.), *вытѣкаючого*, *чиначого* (31).

Перехід *e>o* фіксується також після *j*: *внѣфлеш(м)* (27 зв.).

– початкове *o* на місці *e* (**je*): *вдного* (1), *w(д)но* (4), *вднотайне* (6 зв.), *вдинъ* (10 зв.), *одина(ч)ка* (11 зв.), *одинъ* (3, 7 зв., 14, 22 зв., 29, 30, 31 зв.), *одн(н)* (9 зв., 31 зв.), *одинъ* (3 зв.), *одно* (15 зв.), *одного* (16 зв., 28 зв.), *однн* (20 зв.), *одномоу* (16 зв.), *одномъ* (18 зв.),

однотайне (15, 27), *одною* (15, 32), *одноу* (31 зв.), *однѣ* (20), *одны(м)* (5 зв., 15, 32), *одныхъ* (20), але *єдинодоу́шно* (15), *єдиномъ* (32), *єдиноу* (32), *єднны* (31 зв.), *єднотайне* (14 зв.).

– початкове *ro-* (**ort*): *розѣмѣ* (2 зв.), *з розѣмомъ* (7 зв.), *розѣменьє* (16 зв.), *розѣмомъ* (3, 7 зв.), *розѣмъ* (3 зв., 4), *розѣмъ* (1 зв.), *розѣмѣ* (2 зв.), *розѣмѣ(т)* (19, 20 зв.), *розѣмѣете* (26 зв., 30), *розѣмѣешъ* (6 зв., 10 зв.), *розѣмѣеш(ъ)* (12 зв., 27), *розѣмѣе(ш)* (3), *розѣмѣли* (11), *розѣмѣти* (21), але в цитаті: *разѣма* (6 зв.), а також: *разѣчннн* (23), *разѣшати* (26 зв.), *ра(з)смотреніє* (32), *раз(ъ)сыпали* (17), *раз(ъ)сыпана*, *ра(з)сыпана* (16), *разѣллетса*, *разѣченіа* (14 зв.), *разѣчннн* (14);

– вияви **ě*: 1) залежать від наголосу (у наголошеній позиції – *ѣ*, у ненаголошеній – *є*), як у поліських говорах: *вѣдати* (2), *хотѣти* (3), *сѣлье* (5), *пойдѣмъ*, *згодѣмса* (7), *з дѣтми* (32), але *видети* (2), *не поленоу́йс* (4 зв.), *на свѣте* (6 зв.), *помешанье* (7), *осветилъ еси* (31 зв.), *телесныхъ(ъ)* (11), *приежджалъ* (11 зв.), *ведиле* (10 зв.), *владыце* (18), *вѣре* (12 зв.), *корцире* (17 зв.), *замешали* (15), *замеша(н)а* (16), *посветчаютъ(ъ)* (22 зв.);

– написання *e* замість *ѣ* в тому випадку, коли ця літера позначає звук у наголошеній позиції, або ж *ѣ* на місці *e*: *са не прогневалъ* (6), *наведити* (19), *наве(л)* (5 зв.), *навелъ* (10 зв.), *розѣменьє* (16 зв.), *єха(л)*, *єхати* (18 зв.), *опекъ* (29), *птоломѣй* (8 зв., 9);

– не залежить від наголосу рефлекс **ě*>*i*, що відзначає південноукраїнські вияви **ě*: *процвѣтали* (31 зв.), *з(ъ)нст(є)* (3 зв.), *наиздѣвъ* (5 зв.);

– «новий *ѣ*» як результат зміни етимологічного **e* в новому закритому складі: *пре(з) мѣчъ* (18), *за пѣчью* (30);

– зміна **ę*, **ʼa*>*e* в ненаголошених складах як характерна ознака поліських говорів: *огледае(т)* (5 зв.), *вѣ светыню* (8 зв.), *вспомену́вши* (17 зв.), *загледалъ* (30), *видечи* (23 зв.), *сталосє* (13), але *свѣтовливѣю* (10 зв., 17), *видачи* (2 зв., 8, 11, 13, 28 зв., 30 зв.), *сталоса* (10 зв., 11);

– зміни давніх **i*, **ы*>*i*: *короткими* (18 зв., 20 зв.);

– переважання написання літери *и*, рідше – *і* в тих самих позиціях: *лістъ*, *на лнстъ*, *єпископа*, *приводіла* (2), *одінъ* (3 зв.), *чиніти* (4 зв.), *відѣль* (6), *видѣль* (6 зв.), *злѣчннн* и *з(ъ)єднчннн* (8 зв.);

– вияви *жс* на місці **dj*: *роз(ъ)сѣжаєтъ* (5 зв.), *вожъ* (6), *твержа* (12 зв.), *межи* (6 зв., 12 зв., 13 зв., 15, 21, 23, 24, 25, 27, 27 зв., 30 зв.);

– африката *дж*: *приежджалъ* (11 зв.);

– чергування *y* // *в*: *на(д) оу́весь свѣтъ* (15 зв.); перехід *y>в*: *Ѣау́л(ъ)*, але: *савла* (26);

– відображення наслідків асиміляції приголосними *j* у фіналях іменників: *недѣа(н)є* (3 зв.), *перемѣ(р)а* (8), *на звѣре(н)є* (10 зв.), *в(ъ) распороше(н)є* (14 зв.), *оплева(н)а*, *замеша(н)а*, *затражне(н)а* (16), *в(ъ) писа(н)ю* (20 зв.), *оушанова(н)є* (25 зв.), *вклада(н)а* (26 зв.), *замеша(н)а* (16).

У тексті це явище представлено з переважанням написання двох графем: *w* *залецанью* и *прехвалнью* (1, 2), *вѣдованье*, *занеѣбанье*, *w(т)писован(ъ)ю*, *до штовзанья* (2), *прочитанье*, *оузнанье*, *зношеньемъ* (3), *свѣтлостью* (3 зв.), *старанье* (4), *насѣнье*, *прироженью* (5), *позренье(м)*, *насѣнье* (5 зв.), *в(ъ) писанью* (6),

¹ Тут і далі у круглих дужках подається номер сторінки писемної пам'ятки, скорочення зв. – позначає зворот сторінки.

помешанье, соумнѣнья, помешанье (7), старанье (8), взатье (9 зв.) **ω(т)кѣпенье** (13), але **ω(т)писован(ъ)ю** (2), **вѣдован(ъ)а** (5);

– асиміляція *c – z*, рідше *m – d* у прийменниках і префіксах: **с хананеш(м)**, **з ними** (7), **с паннами** (11 зв.), **здираете** (26), **с книгъ** (26), **с фѣндаментъ** (28 зв.), **з робаты**, **с тылъ** (30), але **роспрошителю** (3). Пор.: **невеспече(н)ство**, **неве(з)печ(ъ)ностей** (2);

– дисиміляція *чѣт – шѣт*, *кѣт – шѣт* як наслідок за-непаду зредукованих: **што** (6, 6 зв.), **хто** (6, 28 зв.);

– розрізнення вимови й написання літер *г і кг* (останнє часто вживається в запозичених словах): **господаръ** (5 зв.), **кгда** (2, 6), **кгре(ц)кой** (3), **фикгоура**, **никгда** (8 зв.), **кгвалт(в)** (16), **кглансѣ** (17 зв.), **фо(л)кгоуе(т)** (24 зв.), **кгрецкого** (29), **кгреквѣ**, **кгроунтѣ** (29);

– м'якість/твердість шиплячих приголосних, *ц і р*: **чюжомъ** (2), **чюжоу** (2 зв.), **чюдъ** (10), **бачю** (20), **вашю** (16, 20), але **неве(з)печ(ъ)ностей** (2), **чѣжіе**, **в чѣжи(х)** (28), **бачѣ** (30), **вашѣ** (15), **припоминаешъ** (4 зв., 6),

припоминаеш(ъ) (17 зв.), а також: **працахъ** (24 зв.), **працѣ** (3), **працы** (2 зв.), **завѣрали**, **вѣръ** (27, 31 зв.);

– твердість/м'якість *в*: **на любов(ъ)** (5 зв.), **здоров(ъ)а**, але **в(ъ)здоровью** (9), **кровь** (17).

Отже, в стародруці 1598 року виявляються південно- і північноукраїнські мовні риси: зміна *ѣ, >'а >е – поліська риса, тоді як **ѣ** замінено на *е* чи *и*, що відображає фонетику різних територіальних зон.

Рукописні варіанти «Отпису» збереглися в збірниках XVII і XVIII ст. У рукописному збірнику під назвою Кормча XVII ст. він був переписаний повністю, проте із замінами, переважно фонетично-орфографічного плану. Після нього також уміщена «Історія о ЛиСтрійско(м) то естъ ѿ развойническомъ ферарскомъ або флорен(ъ)скомъ синодѣ, в(ъ)кротцѣ правдиве списанаа», що частково відтворює структуру полемічного комплексу 1598 р.

Проілюструємо виправлення і доповнення в рукописі порівняно зі стародруком, що свідчить про напрямок фонетично-орфографічних змін:

Отпис, першодрук 1598 р.	Отпис, рукописна Кормча XVII ст.
Ѡдного (1); залецанью , прехваланью (1); на чюжомъ (2); видѣти (2); не поленоуѣса (4 зв.); залецаешъ (4 зв.); дочасные (2); роспрошителю (3); свѣтчѣ (4), свѣтчитъ (5 зв.); оуправиль (6); нерд(з)сѣдные (7); фикгоура (8 зв.); огледае(т) (5 зв.).	ѣдного (682); залецаню , прехваланю (682); на чѣжомъ (682); видѣти (682 зв.); не полѣноуѣса (684 зв.); залицаешъ (684 зв.); дочастные (682 зв.); роспоршителю (683 зв.); свѣ(д)чѣ (684 зв.); свѣ(д)чи(т) (685 зв.); в(ъ)правиль (685 зв.); неро(з)сѣдные (687); фѣгѣра (688); огладае(т) (685 зв.).

У рукописному тексті XVII ст. відбуваються заміни тих написань, які виявляють поліські фонетичні риси (**не поленоуѣса** – **не полѣноуѣса**), а також заміни церковнослов'янської фонетики на українську (**роспрошителю** – **роспоршителю**, **нерд(з)сѣдные** **д** **неро(з)сѣдные**) і навпаки (**Ѡдного** – **ѣдного**).

Переклад «Отпису», в якому очевидна церковнослов'янська мовна основа, зафіксований у рукописі XVIII ст.: «Книга сіа естъ переводъ на чистый російскій ѡзыкъ, имѣющейся въ библиотекѣ Кіевопечерской, ___ года въ Вилнѣ употребляемымъ тогда ѡзы-

комъ печатанной и под но(м): 122^м въ библиотекѣ записанной книги переводъ сей учинень 1795 года». Одна з її частин – «Отвѣтъ на грамоту, которую пресвященный Іпатій епископъ Володимирскій и Бржескій къ его сіятельству князю Костянтину Острожскому воеводѣ Кіевскому, похваляя восточной церкви съ западной соединеніе или согласіе, 1598 года писалъ, нижайшимъ причетнико(м) Острожской церкви того жъ года учиненный» (Ш. Ф. 306.200 (128)).

Для порівняння наводимо початок передмови **До читателя**:

Отпис, першодрук 1598 р.	Отпис, переклад XVIII ст.
Велико естъ, вѣдованье на чюжомъ закладати фѣдаментѣ невеспече(н)ство. не менша, несвон(м) радити домомъ троудность. тымъ болшаа важитиса вѣдати и потрафити в(ъ) чій оумысль (2).	Великая естъ опасность, создаты зданіе на чѣждемъ основаніи. Не меньшая неудобность, не свон(м) оуправлять домомъ. Тѣмъ большая дерзость силитися вѣдать и попасть в чій замысль (240).

Разом із ним перекладено усі тексти з полемічного стародруку 1598 р., у тому числі «Апокризисъ» (арк. 1–238 зв.) та «Історія о ЛиСтрійскомъ, то естъ развойническомъ Феррарскомъ, или Флорентійскомъ соворѣ» (арк. 269–288 зв.), що повно передає його структуру в рукописній збірці.

Висновки: у стародруці «Отпису» 1598 року відбито південно- і північноукраїнські фонетичні риси із перевагою останніх, що характеризує тогочасний мовний узус XVI ст. Зіставлення цього тексту з рукописом XVII ст. засвідчує фонетично-орфографічні заміни, за якими простежується тенденція до написання літер **ѣ** та **а**, що зневиразняють поліські мовні особливості. Переклад «Отпису» XVIII ст. відображає церковнослов'янську мовну основу.

ЛІТЕРАТУРА

- [1] Возняк М. Письменницька діяльність Івана Борецького на Волині і у Львові. – Львів: Вид-во Львівського держ. ун-ту, 1954. – 68 с.
- [2] Ісаєвич Я. Українське книговидання: витоки, розвиток, проблеми. – Львів: Ін-т українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 2002. – 502 с.
- [3] Кралюк П. Клірик Острозький // Острозька академія XVI – XVII ст. Енциклопедичне видання. – Острог, 2008. – С. 149-150.
- [4] Мицько І.З. Острозька слов'яно-греко-латинська академія (1576–1636). – К.: Наукова думка, 1990. – 192 с.
- [5] Яременко П.К. Спроба розкриття псевдоніма Клірика Острозького // Наукові записки Львівського педагогічного інституту. – 1960. – Т. 16. – С. 3-20.
- [6] Мозер М. Что такое «простая мова»? // Studia Slavica Hung. 47/3-4. – 2002. – С. 221-260.
- [7] Мозер М. О «простой мове» // Этнокультурные и этноязыковые контакты на территории Великого княжества Литовского. Материалы междунар. конф. – М., 2006. – С. 112-130.
- [8] Мойсієнко В.М. Фонетична система українських поліських говорів у XVI – XVII ст. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2006. – 448 с.
- [9] Чепіга І.П. Взаємодія української і церковнослов'янської мов XVI ст. (на матеріалах перекладів Євангелія) // Записки НТШ. – 1995. – Т. 229. – С. 277–288.
- [10] Шевельов Ю. Исторична фонологія української мови; пер. з англ. – Харків: Акта, 2002. – 1054 с.
- [11] Мойсієнко В.М., Ніка О.І. «Проста мова» в Україні і Білорусі XVI століття. Доповідь до XV Міжнародного з'їзду славистів. – К.: НБУВ, 2013. – 25 с.
- [12] Кириличні стародруки 15 – 17 ст. у Національній бібліотечі України імені В.І. Вернадського / Уклад. Н.П. Бондар, Р.С. Кисельов, за участю Т.М. Росовецької; заг. ред. Г.І. Ковальчук. – К., 2008. – 232 с., 44 арк. іл.

REFERENCES

- [1] Voznyak, M. Ivan Boretsky's writing activity in Volyn and in Lviv. – Lviv: Lviv State University Publisher, 1954. – 68 p.
- [2] Isajevych, J. Ukrainian book-publishing: the origins, development, problems. – Lviv: I. Krypjakevych Institute of Ukrainian Study, 2002. – 502 p.
- [3] Kralyuk, P. Kliryk Ostrozky // Ostrog Academy in XVI – XVII cent. Encyclopedia. – Ostrog, 2008. – P. 149-150.
- [4] Mycko, I.Z. Ostrog Slavic-Greek-Latin Academy (1576–1636). – K.: Scientific Thought, 1990. – 192 p.
- [5] Yaremenko P.K. An attempt of interpretation of Kliryk Ostrozky's pen name // Scientific Notes of Lviv Pedagogical Institute. – 1960. – Vol. 16. – P. 3-20.
- [6] Moser, M. What "prosta mova" means? // Studia Slavica Hung. 47/3-4. – 2002. – P. 221–260.
- [7] Moser, M. About "prosta mova" // Ethnocultural and ethnolinguistic contacts on the territory of the Grand Duchy of Lithuania. Proceedings of International Conference. – M., 2006. – P. 112–130.
- [8] Moysijenko, V.M. Phonetic system of Ukrainian Polissya dialects in XVI – XVII cent. – Zhytomyr: I. Franko State University of Zhytomyr Publisher, 2006. – 448 p.
- [9] Chepiga, I.P. The interaction of Ukrainian and Church Slavonic languages in XVI cent. (based on translations of the Gospel) // Notes of T. Shevchenko Scientific Society. – 1995. – Vol. 229. – P. 277–288.
- [10] Shevelyov, J. Historical phonology of Ukrainian language; transl. from English. – Kharkiv: Acta, 2002. – 1054 p.
- [11] Moysijenko, V.M., Nika, O.I. «Prosta mova» in Ukraine and in Belarus in XVI cent. Report to XV International Congress of Slavic. – K.: V.I. Vernadsky National Library of Ukraine, 2013. – 25 p.
- [12] Cyrillic printed books of 15th – 17th cent. in V.I. Vernadsky National Library of Ukraine / Edit. by G.I. Kovalchuk. – K., 2008. – 232 p., 44 sheets., il.

Old-printed Kliryk Ostrozky's "Otpis" in manuscript copies and translations of the XVII – XVIII centuries: Phonetics

O. Nika

Abstract. The article compares the polemical Kliryk Ostrozky's "Otpis", published in Ostrog in 1598, with a handwritten list of the XVII century and with translation of this text, made in the XVIII century. The basic phonetic characteristics of old-printed "Otpis" are identified. These phenomena are analyzed in the context of the language usage of determined period. The author defines and describes phonetic and orthographic replacements of the manuscript of XVII century.

Keywords: *Kliryk Ostrozky's "Otpis", Old-printed Publication of 1598, manuscript copy of the XVII century, language usage, phonetic characteristics*